

**СУЧАСНІ СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПРОЦЕСИ:
КОМПЕТЕНТІСНО-АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ**

Збірник матеріалів

Міжнародної науково-практичної конференції

28-29 жовтня 2020 року

Полтава-2020

УДК 37:008(062)
С 91

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка
(протокол №4 від 29 жовтня 2020 р.)

Редакційна колегія:

Лук'яненко О. В. – доктор історичних наук, завідувач кафедри культурології, доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (голова);

Дмитренко В. А. – кандидат історичних наук, доцент кафедри культурології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Рецензенти: *Кравченко П. А.* – доктор філософських наук, професор кафедри філософії ПНПУ імені В. Г. Короленка.

Петренко І. М. – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та суспільних наук ВНЗ Укооспілки «Полтавський університет економіки та торгівлі».

С 91 Сучасні соціокультурні процеси: компетентісно-аксіологічний аспект: Збірник статей і матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (28-29 жовтня 2020 р.). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2020. 168 с.

Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні соціокультурні процеси: компетентісно-аксіологічний аспект» присвячена висвітленню нагальних питань розвитку культури та освіти в умовах сьогодення. Тематика наукових доповідей спрямована на обговорення теоретичних і практичних проблем культури та освіти, зокрема: розвитку новітніх соціокультурних практик; компетентісному підході у підготовці фахівців культурно-освітньої сфери; теорії, історії та практиці культурологічної регіоналістики; перспективним напрямом вітчизняного і світового менеджменту індустрії дозвілля; питанням розвитку мистецтва в умовах соціокультурної модернізації суспільства.

УДК 37:008(062)

Відповідальність за автентичність цитат, правильність фактів і посилань несуть автори статей і матеріалів.

© ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2020

© Автори статей, 2020

педагогічна діяльність учнів В. М. Блажевича: найкращий його учень – Заслужений артист РФ, професор Московської державної консерваторії В. А. Щербінін. числі учнів якого багато лауреатів Міжнародних конкурсів, зокрема В. Баташов, провідний фахівець консерваторії по класу тромбона, А. К. Лебедев – професор по класу туби. Учень В. М. Блажевича Б. Григорьев – Заслужений артист СРСР, професор Академії музики імені Гнесіних. Ми переконані, що частиною світової культури стає лише те, що має свої глибокі традиційні корені. Творчість видатного музиканта, педагога, громадського діяча В. М. Блажевича по праву може вважатися невід'ємною частиною світової культури. В. М. Блажевич був особистістю і явищем у мистецтві.

Список використаних джерел

1. Балотин С. Библиографический словарь музыкантов исполнителей на духовых инструментах. Москва: Музыка, 1969. 1048 с.
2. Мастера игры на духовых инструментах Московской консерватории. Москва: Музыка, 1979. 382 с.
3. Методика обучения игре на духовых инструментах. Вып. IV. Москва: Музыка 1976. 268 с.
4. Музыка и жизнь. Москва: Советский композитор, 1972. 254 с.
5. Московская консерватория. 1866-1966. Москва: Музыка, 1966. 312 с.
6. Усов Ю. История отечественного исполнительства на духовых инструментах. Москва: Искусство, 1996. С. 56-57.

Оксана Тур

*доктор педагогічних наук, доцент кафедри українознавства,
культури та документознавства Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)*

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД В КОМУНІКАТИВНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У науковій літературі термін «підхід» означає стратегію певного виду діяльності людини; це вихідна, базова позиція, що обумовлює дослідження, проектування, організацію будь-якого явища чи процесу. Підхід визначається певною ідеєю, концепцією, принципом та центрується на основних для нього одній чи двох-трьох категоріях. Так, наприклад, для компетентісного підходу – це «компетенція» і «компетентність» у їхньому співвідношенні одна до одної [159, с. 450].

Компетентісний підхід є методологічною основою, провідним орієнтиром модернізації професійної підготовки у закладах вищої освіти, суть якого полягає у формуванні й розвитку в майбутніх фахівців компетентностей, що забезпечують успішну професійну діяльність. Компетентісний підхід

акцентує увагу на результаті освіти, що (на відміну від традиційного підходу) розглядається не як сума засвоєної інформації, а як уміння діяти в різних, у тому числі в проблемних і нестандартних ситуаціях [2, с. 155-162]. Методологічна база та вихідні позиції компетентнісного підходу засновані й ґрунтуються на наукових дослідженнях багатьох вітчизняних і закордонних учених таких як І. Бех, Ю. Вторнікова, І. Зимня, Д. Іванов, В. Лунячек, І. Мединцева, О. Окуловський, А. Павленко, О. Пометун, С. Скворцова, А. Хугорський та інші. Головна ціль упровадження компетентнісного підходу у систему вищої професійної освіти – це підготовка конкурентоспроможних на ринку праці спеціалістів високого рівня, здатних самостійно вирішувати різні проблеми (комунікативні, пізнавальні, світоглядні, моральні, організаційні й інші), реалізувати набуті знання, уміння, навички у практичній діяльності, здійснювати постійний саморозвиток й самовдосконалення.

Важливим завданням компетентнісного підходу є формування у майбутніх фахівців дошкільної освіти однієї з ключових компетентностей – комунікативної компетентності, внутрішня основа якої, є інтегрованою якістю, що характеризується культурним, соціальним, інформаційним, мовним, навчально-пізнавальним складниками.

Поняття ключові (надпредметні, міжпредметні, життєві) компетентності, услід за О. Крисаном, О. Пометун А. Семеновою, ми розуміємо як компетентності, що можуть бути представлені (на відміну від предметних компетентностей, які визначаються для кожного навчального предмету й формуються протягом терміну його вивчення) у вигляді «парасольки» над усім процесом навчання. Вони поєднують певний комплекс знань, умінь та ставлень, що набуваються протягом засвоєння всього змісту освіти. Надпредметні (ключові) компетентності не пов'язані з конкретним предметом, їх можна набувати під час засвоєння не одного, а декількох чи всіх предметів одночасно (у тому числі під час опанування спецкурсу, у позааудиторній діяльності тощо). Вони можуть бути метафорично визначені як персональні засоби, «ноу-хау», «процедурні знання» студентів, які формуються в них після того, як вони «забувають» набуті фактичні (предметні) знання [3, с. 22].

За визначенням І. Прокопенка, А. Семенової й інших, ключові (міжпредметні, надпредметні) компетентності – це здатність людини здійснювати складні поліфункціональні, поліпредметні, культурно-доцільні види діяльності, ефективно вирішуючи актуальні проблеми [4, с. 394]. За спільними ознаками ключові (життєві) компетентності характеризуються як: *багатофункціональні* (дозволяють вирішувати різноманітні задачі одного поля дій); *креативні* (дозволяють вирішувати складні неалгоритмізовані, нестандартні задачі); *надпредметні й міждисциплінарні* (сприяють вирішенню різноманітних проблем у різних областях діяльності, на різних рівнях, забезпечують

екстраполяцію знань, умінь і здібностей); *багатовимірні* (реалізуються на різних рівнях – від елементарного до глибокого, передбачають забезпечення широкої сфери розвитку особистості: сформованість і розвиненість її інтелектуальних функцій, навчальних і практичних умінь, логічного, творчого та критичного мислення, аналітичних, комунікативних, емоційних, рефлексивних здібностей, здатності до самопізнання, самовизначення, самооцінки, самовиховання тощо). У своїй сукупності характеристики спільних ознак ключових (життєвих) компетентностей можуть розглядатися як фундаментальна показова характеристика комунікативної компетентності майбутнього фахівця дошкільної освіти.

Саме компетентнісний підхід покликаний значною мірою спрямовувати педагогічний процес професійної підготовки на формування й розвиток у майбутніх вихователів дитячих садків надпредметної (ключової) комунікативної компетентності, створювати умови для набуття ними відповідних комунікативних знань, ставлень, умінь, навичок розвитку особистісних якостей, здатності ефективної комунікативної діяльності в навчальній, професійній, громадській та інших сферах життя.

Здійснення компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти з метою формування в них комунікативної компетентності передбачає запровадження до змісту професійної освіти системи змін (додаткових умов, спрямованих на кінцевий результат – опанування студентами комунікативних компетентностей), зокрема: першою умовою є уточнення переліку складників комунікативної компетентності, необхідних для засвоєння; потім, з'ясування змісту (напрямів набуття знань, умінь, ставлень, якостей тощо) кожного зі складників; здійснення їх ідентифікації з окремими навчальними дисциплінами (визначення предметних компетентностей); відбір змісту дисциплін, що забезпечуватимуть формування комунікативної компетентності, певних її складників; встановлення рівнів та показників сформованості комунікативної компетентності в розрізі її складників – культурного, соціального, інформаційного, мовного, навчально-пізнавального; розроблення системи контролю та коректив процесу формування в майбутніх вихователів дошкільних закладів комунікативної компетентності [3, с. 63-67].

Змін і доповнень також потребують інші аспекти професійної підготовки, спрямованої на формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців у контексті компетентнісного підходу, а саме: 1) зміна ролі викладача – від транслятора знань і способів діяльності до організатора, диригента освітнього процесу, проектування індивідуальної траєкторії особистісного комунікативного розвитку кожного студента; 2) зміни в підході студентів до цілепокладання – здатність до самостійної внутрішньої мотиваційної постановки власної ієрархії

цілей щодо формування комунікативної компетентності. Ціннісно-цільовою орієнтацією для майбутніх спеціалістів має бути самовдосконалення комунікативної компетентності впродовж усієї освіти залежно від дисциплін навчального плану й потім упродовж усього життя залежно від вимог професійної діяльності; 3) важливою ланкою формування комунікативної компетентності студентів мають бути сформовані й розвинені професійні компетентності (фахові знання, уміння й навички), що становлять базову міждисциплінарну основу для набуття студентами професійно-комунікативних здібностей, якостей; 4) суттєве значення для формування комунікативної компетентності майбутніх вихователів має розширення в структурі навчальних програмних дисциплін міжпредметного компонента (включення до змісту даної навчальної дисципліни матеріалу з інших галузей знань та практики), у результаті чого сформованість комунікативної компетентності набуватиме характеристик міжпредметності, багатовимірності, багатофункціональності, креативності, що впливатиме на успішність навчальної, професійної та інших сфер комунікативної діяльності; 5) реалізація компетентнісного підходу вимагає модернізації науково методичного забезпечення формування комунікативної компетентності майбутніх вихователів дитячих садків. Інноваційних змін потребують педагогічні умови: впровадження підготовки викладачів до формування у студентів комунікативної компетентності й мотивації оволодіння нею, спрямування змісту навчальних дисциплін на формування комунікативної компетентності, організація освітнього процесу на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії її учасників тощо, використання сучасних технологій (особистісно орієнтованого, розвивального, проблемного навчання й інших) та засобів їх реалізації, відповідних форм, методів, комунікативно спрямованого інтерактивного навчання (лекцій-бесід, лекцій-дискусій, «порт фоліо», «мозковий штурм», «круглий стіл» та інші), що має сприяти формуванню комунікативної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти [1, с. 8; 3, с. 105].

Отже, компетентнісний підхід є методологічною основою й провідним орієнтиром модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти. Саме він покликаний значною мірою спрямовувати педагогічний процес професійної підготовки на формування й розвиток у майбутніх вихователів дитячих садків надпредметної (ключової) комунікативної компетентності, яка являє собою універсальну, інтегровану якість особистості, що, характеризуючись розгалуженою системою знань, умінь, ставлень, якостей, здібностей тощо, набутих у контексті культурного, соціального, інформаційного, мовного, навчально-пізнавального складників комунікативної компетентності, забезпечує складні поліфункціональні, культуродоцільні види комунікативної діяльності, гарантує ефективне розв'язання нестандартних комунікативних

проблем в будь-якій сфері багатопрофільної галузі дошкільної освіти. Компетентнісний підхід акцентує увагу на результаті освіти, що розглядається не як сума засвоєної інформації, а як уміння діяти в різних, у тому числі проблемних комунікативних ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Болотов В. А., Сериков В. В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе. *Педагогика*. 2003. №10. С. 23-51.
2. Луначек В. Е. Компетентнісний підхід як методологія професійної підготовки у вищій школі. *Держава та суспільство*. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/pupr/2013-1/doc/4/01.pdf>.
3. Овчарук О. В. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики: колективна монографія*. Київ: К.І.С., 2004.
4. Прокопенко І. Ф. Педагогіка: баз. підруч. для студ. вищ. навч. закладів III-IV рівнів акредитації. Харків: Фоліо, 2015.

Тамара Храпач

*студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
(науковий керівник – доцент О. Лук'яненко)
(м. Полтава, Україна)*

ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД У КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Соціальна стабільність та розвиток тісно пов'язані з розвитком гуманітаризму та демократії. Стратегії розвитку майбутнього українського суспільства повинні бути повністю зосереджені на створенні фундаменту для гендерної рівності.

Модерна ідея гендерної рівності формується на засадах розгляду жінок як суб'єктів соціальних процесів. Мають функціонувати еквівалентні уявлення про чоловіків та жінок та їх взаємовідповідні культурні та символічні характеристики. Варто частіше говорити про відрив від ієрархічно побудованого суспільства та формування нового суспільства, де всі однаково цінні, незалежно від статі, раси, національності, релігії чи сексуальної орієнтації.

Ідея жіночої суб'єктності та природності міститься в працях Арістотеля, Ж.-Ж. Руссо, І. Кант, Ф. Ніцше та інші відомих філософи. Противниками феміністичної ідеології є А. Шопенгауера, З. Фрейд та інші. У своїй роботі вони аргументували домінування чоловіків у суспільстві на основі їхніх фізіологічних особливостей та розумових здібностей. Концепція гендерної рівності була піднята в окремих роботах французьких учених Вольтера, Д. Дідро.

1960–1970-ті були пов'язані з відродженням жіночого руху, який створив «другу хвилю» фемінізму. Основна риторика була пов'язана з боротьбою проти